

Θέατρο & Εκπαίδευση δεσμοί αλληλεγγύης

Γκόβας, Ν., Κατσαρίδου, Μ., Μαυρέας, Δ. (επιμ.). (2012).
Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
ISBN 978-960-9529-01-3

Theatre & Education *bonds of solidarity*

Govas, N., Katsaridou, M., Mavreas, D. (eds.). (2012).
Athens: Hellenic Theatre/Drama & Education Network
ISBN 978-960-9529-01-3

Προλεγόμενα της έκδοσης

Το άρθρο αυτό είναι ελεύθερα προσβάσιμο μέσω της ιστοσελίδας: www.TheatroEdu.gr
Εκδότης: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
Για παραγγελίες σε έντυπη μορφή όλων των βιβλίων: info@theatroedu.gr

This article is freely accesible via the website www.TheatroEdu.gr.
Published by the **Hellenic Theatre/Drama & Education Network**.
To order hard copies write to info@theatroedu.gr

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ
Read the article below

Το άρθρο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί δωρεάν για έρευνα, διδασκαλία και προσωπική μελέτη. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μετά από άδεια του εκδότη.

Θέατρο & Εκπαίδευση
δεσμοί αλληλεγγύης

Θέατρο & Εκπαίδευση δεσμοί αλληλεγγύης

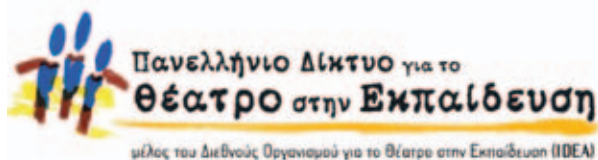
Πρακτικά από την 7η Διεθνή Συνδιάσκεψη
για το Θέατρο στην Εκπαίδευση

Αθήνα, 23, 24, 25 Νοεμβρίου 2012

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Νίκος Γκόβας, Μάρθα Κατσαρίδου, Δημήτρης Μαυρέας

ΑΘΗΝΑ 2012

Θέατρο & Εκπαίδευση: δεσμοί αλληλεγγύης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Νίκος Γκόβας, Μάρθα Κατσαρίδου, Δημήτρης Μαυρέας

Πρώτη έκδοση: Δεκέμβριος 2012

ISBN 978-960-9529-01-3

© ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΤΗΛ 2106541600

info@theatroedu.gr

www.TheatroEdu.gr

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: **Λίζα Παντελιάδου** σε σχέδιο της **Μαργαρίτας Απέργη** και του **Αριστοτέλη Σομπότη**

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: **Λίζα Παντελιάδου**

Το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση είναι επιστημονική ένωση, αναγνωρισμένο μη κερδοσκοπικό σωματείο και μέλος του Διεθνούς Οργανισμού για το Θέατρο/Δράμα στην Εκπαίδευση (IDEA-International Drama/Theatre & Education Association).

«Αν ήρθες για να με βοηθήσεις,
χαραμίζεις το χρόνο σου.
Αλλά αν ήρθες επειδή
η δική σου απελευθέρωση εξαρτάται από τη δική μου,
τότε ας δουλέψουμε μαζί»

(αποδίδεται σε Αυστραλούς αυτόχθονες)

Περιεχόμενα

- 11 Προλεγόμενα της έκδοσης
13 Οργάνωση της Συνδιάσκεψης 2012
- ΜΕΡΟΣ Α΄: Εναρκτήρια ομιλία & κεντρικές εισηγήσεις**
- 17 Δεσμοί αλληλεγγύης
Τσολάκη Ντίνα, εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής
19 *Performing Social Space: Theatre and Learning*
Nicholson Helen, Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Λονδίνου
26 *Mimesis kai techne*
Nickel Hans-Wolfgang, Ομ. Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Βερολίνου
- ΜΕΡΟΣ Β΄: Παιδαγωγικές προσεγγίσεις και πολιτικές**
- 41 **Γιαννούλη Παναγιώτα**: Το θέατρο/δράμα ως παράγοντας ενίσχυσης της αλληλεγγύης στο πλαίσιο της μαθησιακής διαδικασίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συμπεράσματα μελέτης – Προβληματισμοί
49 **Hentschel Ulrike**: *On the role of theatre in current discourse of cultural literacy*
52 **Ζαννέτου-Παπακώστα Μαρία**: Η Αναδυόμενη Μάθηση μέσω του Δράματος: μια εναλλακτική προσέγγιση για μια Ανθρώπινη και Δημοκρατική Εκπαίδευση
60 **Kazragytė Vida**: *Applying Vygotsky's theories for the development of young children's acting*
65 **Κουρετζής Λάκης**: Θέατρο και Υφαντική
68 **Oddie David**: *Weaving Indra's web: The gift of metaphor*
73 **Pammenter R. David, Prentki Tim**: *Living beyond our means: meaning beyond our lives. Theatre as Education for Change*
81 **Παρούση Αντιγόνη, Τσελφές Βασίλης**: Το θέατρο στην εκπαίδευση της «δημιουργικότητας» και της «καινοτομίας»: μια απρόσμενη εξέλιξη
89 **Patterson Michael**: *Bonds of solidarity for two and a half millennia*
93 **Πίγκου-Ρεπούση Μυρτώ**: Το Συλλογικό Θέατρο στην Εκπαίδευση ως μέσο διαλογικής πρακτικής: μία θεατροπαιδαγωγική έρευνα με αφορμή την *Αντιγόνη* του Σοφοκλή
101 **Πολυκάρπου Χάρης**: Θεατρική Παιδεία και Αγωγή στη Δημόσια Εκπαίδευση της Κύπρου: χτίζοντας ένα αναλυτικό πρόγραμμα για τη Θεατρική Αγωγή
110 **Somers John**: *Drama in schools: Making the educational and artistic argument for its inclusion, retention and development*
119 **Φραγκή Μαρία**: Μια τέχνη μάθησης και κοινωνικοποίησης – Το θέατρο είναι εκπαίδευση
- ΜΕΡΟΣ Γ΄: Σχολική βία, διαπολιτισμική εκπαίδευση, δικαιώματα του πολίτη**
- 129 **Γαλάνης Βαγγέλης**: Το θέατρο σκιών στο σύγχρονο πολυπολιτισμικό σχολείο
136 **Γράψας Στάθης**: «Αφετηρία στον Αυλώνα»-ένα πιλοτικό πρόγραμμα θεατρικού εργαστηρίου στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (ΕΚΚΝ) Αυλώνα. Αποσπάσματα από την έκθεση «12 μήνες Αφετηρία»
143 **Καραβόλτσου Αθηνά**: Το προσωπικό σύστημα αξιών και η έννοια του αυτοσεβασμού στην αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού μέσω του εκπαιδευτικού δράματος
150 **Νικολούδη Τριανταφυλλιά**: Με όχημα τις θεατρικές δραστηριότητες, «καλλιεργούμε» σχέσεις αναγνώρισης και αποδοχής ανάμεσα στους έλληνες και στους αλλοδαπούς συμμαθητές τους
158 **ΠαιΘέα- Θεατροπαιδαγωγική Ομάδα: Βούλγαρη Καλλιόπη, Μπεκιάρης Γιώργος, Παναγιωτοπούλου Αμαλία, Στειακάκη Μαρία**: «Δεν φοβάμαι...έχω φίλους, εσύ;» - Θεατροπαιδαγωγικό Πρόγραμμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σχολικής βίας
167 **Παπαδόπουλος Σίμος**: *Τα δάκρυα του Ευτυχισμένου Πρίγκιπα*. Μια θεατρική διερεύνηση της αλληλεγγύης ως πράξης ζωής
176 **Πουταχίδης Γιάννης**: Εκπαίδευση Γλωσσικών Μειονοτήτων και Αρχαιοελληνικό Θέατρο: ένα σχέδιο εργασίας βασισμένο στους «Ιππείς» του Αριστοφάνη, με τη χρήση μεθόδων του Εκπαιδευτικού Δράματος και του Θεάτρου Forum

- 180 **Σβορώνου Ελένη:** «Σοκολάτα πικρή» - ένα εργαστήριο για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την αλληλεγγύη των λαών
- 186 **Σπυροπούλου Ανδρ. Μαρία, Καλκάνης Γεωρ. Χρήστος:** Δραματοποιώντας μουσικές και ήχους ως διαδικασία επίλυσης συγκρουσιακών καταστάσεων
- 191 **Τσεφαλά Ελένη:** «Το Χρονικό Ενός Ξεριζωμού» - επινοητικό θέατρο
- 198 **Βίο G. Koldobika:** Θέατρο & ευπαθείς κοινωνικές ομάδες

ΜΕΡΟΣ Δ΄: Διδακτικές προσεγγίσεις

- 203 **Γιαγκούλη Χριστίνα:** «Το όνειρο του Ρο» - ένα θεατροπαραμύθι
- 209 **Ιωακειμίδης Παντελής:** «Ας παίζουμε»-μια πρόταση εκπαιδευτικού σεναρίου με δράσεις Θεατρικής Αγωγής για την καλλιέργεια της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης στο σχολείο
- 216 **Κατσαρίδου Μάρθα, Βίο G. Koldobika:** Λογοτεχνία και θεατροπαιδαγωγική: Η *Τρικυμία* αλλιώς
- 224 **Κοταρίνου Παναγιώτα, Σταθοπούλου Χαρούλα, Κοντογιάννη Άλκηστις:** Συλλογικότητα και αλληλεγγύη κατά τη διδασκαλία της (Ευκλείδειας, Υπερβολικής και Ελλειπτικής) Γεωμετρίας με τεχνικές Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση
- 232 **Κουκουνάρας-Λιάγκης Μάριος:** Οι θρησκείες στο σχολείο. Μία μετανεωτερική προσέγγιση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης με τεχνικές από το Θέατρο στην Εκπαίδευση
- 240 **Κουρετζής Λάκης, Παρζακώνη Αφροδίτη:** Θεατρικό Παιχνίδι: η δια του θεάτρου παιδεία
- 248 **Μάντακα Χρύσα:** Από το ατομικό στο συλλογικό: οι δρόμοι της δημιουργίας και η ανακάλυψη της ουσίας τους πέρα από το εγώ
- 258 **Μακρίδης Γιώργος, Τζαμαργιάς Τάκης:** Πολιτισμός και εκπαίδευση: συνοπτική παρουσίαση έρευνας πεδίου της παράστασης του Εθνικού Θεάτρου «Παραμύθι Χωρίς Όνομα»
- 268 **Μαργαρώνη Μαίρη:** Η καλλιέργεια της κοινωνικής ενσυναίσθησης μέσα από την χρήση της ελληνικής δραματολογίας για παιδιά: ένα παράδειγμα από το θεατρικό έργο του Ευγένιου Τριβιζά
- 273 **Μποέμη Νάγια:** Το σώμα ως τόπος εμπειρίας και δράσης μέσω του Θεάτρου Εικόνων
- 281 **Μπρεντάνου Κατερίνα:** «Αλληλέγγυα» διδασκαλία της Ιστορίας
- 292 **Navarro Antoni:** Drama Workshop: a Mediterranean model inspired by the drama workshops of the UQAM (Université du Québec à Montréal)
- 299 **Παρούση Αντιγόνη:** Εμφύχωση: χειριστής και κούκλα. Μια σχέση που κτίζεται
- 302 **Πετρίτης Σπύρος:** Ο ήρωας του παραμυθιού και το δραματικό πρόσωπο: συνθέτοντας ιστορίες με χρήση της τράπουλας του Προπ
- 308 **Ρήγα Βασιλική:** Προς την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων και της τοπικής κοινωνίας: το εγχείρημα του Παιδικού Φεστιβάλ του Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η.
- 318 **Σταματίου Εύη:** Η εφαρμογή του μοντέλου GROW στην εκπαίδευση των παραστατικών τεχνών, ως απάντηση στην οικονομική κρίση
- 324 **Stokes Triona, Forrest Ruth:** The “Other” in Me
- 328 **Τσιάρας Αστέριος:** Το θεατρικό παιχνίδι ως μέσο διδακτικής της ποίησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- 335 **Φανουράκη Κλειώ:** Πλούτος 2012
- 341 **Wang Xiaodi, Winston Joe:** «The Theme of the Traitor and the Hero»: Participatory Drama and the literary short story

ΜΕΡΟΣ Ε΄: Συνέργειες τεχνών

- 351 **Αγαλιανού Ολυμπία:** Μουσικοκινητικός αυτοσχεδιασμός με βάση τα προσωπικά στοιχεία του λόγου: μια πρακτική αλληλεπίδρασης και ανταλλαγής
- 358 **Βουβούση Μαρία, Μάρρα Μάτα:** «Μια σταγόνα νερομπογιάς...» - η αλλαγή, η αναταραχή, οι ανθρώπινοι δεσμοί στον πίνακα του Modrian
- 362 **Γκόβας Νίκος, Κρητικού Ελένη:** Το Πρόγραμμα «Βιντεομουσεία» στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων σε σχολεία της Ανατολικής Αττικής: συμπεράσματα από την υλοποίησή του
- 369 **Δημητριάδου Κασσιανή, Σταμούλη Ειρήνη:** Θεραπευτική συνέργεια και ενίσχυση της ενσυναίσθησης: πρακτικές εφαρμογές τεχνικών μουσικοθεραπείας και δραματοθεραπείας στην Ειδική Αγωγή και στην συνεκπαίδευση ατόμων με αναπηρίες

- 382 | **Δρακάκη Μαρία, Τομαζινάκης Αριστόκριτος:** Μουσείο Σχολικής Ζωής εκτός των τειχών με σημεία παιδαγωγικής αναφοράς το θεατρικό παιχνίδι. Ένα ιστορικό μνημείο και μια διεθνής έκθεση παιδικής ζωγραφικής
- 390 | **Καλλιαντά Θάλεια, Μαραγκοπούλου Μαρία:** Ταυτίσεις και ταυτότητες. Διαφορετικότητα και δημιουργία. Συνέργεια των τεχνών στην πράξη: μια πρόταση για την διερεύνηση των ταυτίσεων και των ταυτοτήτων μέσα από την συνεργασία τριών ειδικοτήτων που εργάζονται με παιδιά
- 395 | **Μπιρπίλη Σπυριδούλα, Ζυμαράκη Ελένη:** «Γκουέρνικα» - ένα σταυροδρόμι θεατρικής αγωγής, εικαστικών και νέων τεχνολογιών

Προλεγόμενα της έκδοσης

Η 7η Διεθνής Συνδιάσκεψη «**Θέατρο & Εκπαίδευση: δεσμοί αλληλεγγύης**» πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 23, 24, 25 Νοεμβρίου 2012 και σκοπό είχε να αποτελέσει πεδίο γόνιμης αναζήτησης και προβληματισμού για τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν το θέατρο και οι παραστατικές τέχνες στην εκπαίδευση. Κυρίως επικεντρώθηκε στη **δημιουργία πολλαπλών δεσμών αλληλεγγύης** για την αντιμετώπιση της παρούσας κρίσιμης κατάστασης και την καλλιέργεια ενός συλλογικού οράματος μιας αξιοπρεπούς ζωής για όλους.

Το πλαίσιο της Συνδιάσκεψης 2012

Ζούμε σε παγκόσμια κλίμακα την κορύφωση μιας ζοφερής πραγματικότητας σε όλα τα επίπεδα της ζωής μας. Ζωές και όνειρα κλυδωνίζονται και ανατρέπονται καθημερινά και στη χώρα μας. Στο όνομα της εξόδου από την «κρίση» λαμβάνονται αποφάσεις εν ονόματί μας και ερήμην μας, παραβιάζονται καθημερινά και καταστρατηγούνται σταδιακά δικαιώματα και κατακτήσεις αιώνων. Ο πολίτης βρίσκεται στο «μάτι του Κυκλώνα», όμηρος των επιλογών όσων κατέχουν την παγκόσμια εξουσία. Η παιδεία και ο πολιτισμός, η δημοκρατία, ο διάλογος, η επικοινωνία, η σχέση με τον «άλλο», η σχέση με το παρελθόν και η καλλιτεχνική έκφραση σταδιακά και σταθερά υποβαθμίζονται.

Ταυτόχρονα, όμως, σε διεθνές επίπεδο αλλά και σε τοπικό, η οικονομική κρίση μετατρέπεται σε «ώρα της κρίσεως» για τις δημοκρατικές συνειδήσεις. Υψώνονται φωνές διαμαρτυρίας, γεννιούνται πυρήνες αντίστασης, δημιουργούνται δεσμοί αλληλεγγύης με στόχο την ανατροπή της βαρβαρότητας που κυριαρχεί και τον αγώνα για μια πιο ελεύθερη κοινωνία.

Το **θέατρο στην εκπαίδευση** στις διάφορες εκφάνσεις του, ως **μορφή τέχνης**, ως **εργαλείο μάθησης** και ως **μέσο κοινωνικής παρέμβασης** αναζητά την αλήθεια, ζωντανεύει μνήμες αγώνων και διεκδικήσεων της ανθρωπότητας, φωτίζει και αναλύει το παρόν και οραματίζεται το μέλλον. Το καθημερινό έργο του εκπαιδευτικού, του καλλιτέχνη, του εμπυχωτή, του ανθρώπου της τέχνης, μπορεί να αποτελεί πηγή έμπνευσης αλλά και μέσο κοινωνικής αλλαγής με στόχο έναν κόσμο αξιοπρέπειας και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Θέματα που απασχόλησαν τη Συνδιάσκεψη 2012 & οι προσεγγίσεις

- Πώς μπορεί το θέατρο/δράμα στην εκπαίδευση να συμβάλει στη **δημιουργία δεσμών αλληλεγγύης** ανάμεσα στους μαθητές, στους εκπαιδευτικούς, στους μαθητές και τους δασκάλους τους, στους εκπαιδευτικούς και τους καλλιτέχνες, στα μέλη των κοινοτήτων στις οποίες μετέχει και λειτουργεί ο καθένας μας;
- Τι ρόλο καλείται να διαδραματίσει το θέατρο/δράμα στην εκπαίδευση στο πλαίσιο της **παγκόσμιας κρίσης**; Μπορεί να αμφισβητήσει γόνιμα και να προτείνει **διεξόδους** στα μικρά και στα μεγάλα ζητήματα της ζωής μας;
- Πώς αξιοποιείται το θέατρο/δράμα στην εκπαίδευση σε θέματα **βίας, διαπολιτισμικής και πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, δημοκρατίας και δικαιωμάτων** του πολίτη; Ποιες οι εκπαιδευτικές **πολιτικές και οι προτεραιότητες** για μια ανθρωπιστική εκπαίδευση μέσα από το θέατρο και τις παραστατικές τέχνες;
- Ποια προγράμματα και **συνέργειες τεχνών** αναδεικνύουν τη συλλογικότητα και την αλληλεγγύη;

Η Συνδιάσκεψη 2012 ενθάρρυνε την προσέγγιση των παραπάνω μέσα από το Θέατρο και τη διδασκαλία του ως μορφή τέχνης, το Θέατρο/Δράμα ως εκπαιδευτικό μέσο και διδακτικό εργαλείο, το Θέατρο/Δράμα ως μέσο κοινωνικής παρέμβασης, το Θέατρο στην Κοινότητα, το Θέατρο για την Ανάπτυξη, τα Θεατροπαιδαγωγικά Προγράμματα, το Θεατρικό Παιγνίδι, τη Δραματοθεραπεία και το Ψυχόδραμα, τη μουσικοκινητική αγωγή, το θέατρο αντικειμένου και σκιών, το χορό και το χοροθέατρο, την οπτικοακουστική αγωγή (φωτογραφία, βίντεο, κινηματογράφος, media) και άλλα ζητήματα πρακτικής και έρευνας θεάτρου και παραστατικών τεχνών στην εκπαίδευση.

Οι συμμετέχοντες

Η Συνδιάσκεψη 2012 απευθύνθηκε σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και ειδικοτήτων, σε θεατρολόγους, σε καλλιτέχνες που εργάζονται στην τυπική και τη μη τυπική εκπαίδευση, σε ακαδημαϊκούς δασκάλους και ερευνητές, φοιτητές παιδαγωγικών, θεατρικών, μουσικών και εικαστικών σχολών, εμπυχωτές νεανικών ομάδων, κοινωνικούς επιστήμονες και σε όποιον ενδιαφέρεται για την έρευνα και την πρακτική του θεάτρου στην εκπαίδευση.

Οι περίπου 400 σύνεδροι από την Ελλάδα, τη Βρετανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Κύπρο και τη Λιθουανία, παρακολούθησαν 3 κεντρικές συζητήσεις, 34 επιλεγμένες ανα-

κοινώσεις σε θεματικές συνεδρίες, 43 βιωματικά εργαστήρια, 2 ομάδες εργασίας, 3 master class καθώς και διάφορα δρώμενα και άλλες προ-συνεδριακές και μετα-συνεδριακές εκδηλώσεις.

Για την υλοποίηση της Συνδιάσκεψης το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση συνεργάστηκε με 15 ελληνικούς και διεθνείς φορείς (Πανεπιστήμια, επιστημονικές και καλλιτεχνικές ενώσεις κ.ά.) και στηρίχθηκε στην 26μελή Διεθνή Επιστημονική Επιτροπή, στην 16μελή Οργανωτική Επιτροπή και τους 32 Εθελοντές (κυρίως φοιτητές).

Η παρούσα έκδοση

Είναι φανερό ότι η έκδοση αυτή δεν μπορεί να υποκαταστήσει την εμπειρία όσων συμμετείχαν στις εργασίες της Συνδιάσκεψης. Παρ' όλο που είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποτυπωθεί γραπτώς το τι γίνεται, λέγεται ή ανταλλάσσεται -ειδικά σε ένα βιωματικό εργαστήριο ή σε ένα πάνελ ομιλητών- πιστεύουμε ότι η καταγραφή πρέπει να γίνει.

Στο βιβλίο περιλαμβάνονται 54 κείμενα που γράφτηκαν και κατατέθηκαν με αφορμή εισηγήσεις ή εργαστήρια. Επιλέξαμε να εντάξουμε τα κείμενα αυτά σε **πέντε μέρη** με βάση τη θεματική τους έχοντας επίγνωση της επικάλυψης που παρατηρείται σε ορισμένες περιπτώσεις. Στο **Μέρος Α'** περιλαμβάνουμε την **εναρκτήρια ομιλία** της Οργανωτικής Επιτροπής και δύο από τις **κεντρικές ομιλίες** των καλεσμένων εισηγητών. Στο **Μέρος Β'** με τίτλο «**παιδαγωγικές προσεγγίσεις και πολιτικές**» περιλαμβάνουμε δέκα τρία (13) κείμενα απόψεων σε γενικά παιδαγωγικά θεωρητικά θέματα ή ζητήματα πολιτικών προτεραιοτήτων. Στο **Μέρος Γ'** με τίτλο «**σχολική βία, διαπολιτισμική εκπαίδευση, δικαιώματα του πολίτη**» περιλαμβάνουμε έντεκα (11) κείμενα τα οποία με διάφορες τεχνικές (εκπαιδευτικού δράματος, θεάτρου φόρουμ, δραματοποίησης κ.ά.) στοχεύουν στα συγκεκριμένα και επίκαιρα αυτά ζητήματα. Το **Μέρος Δ'** έχει τον τίτλο «**διδακτικές προσεγγίσεις**» και στα είκοσι (20) κείμενά του περιλαμβάνεται ένα ευρύ φάσμα από διδακτικές προτάσεις για μαθητές, φοιτητές ή εκπαιδευτικούς (διδασκαλία γνωστικών αντικειμένων, δραματοποιήσεις, αξιοποίηση τεχνικών εκπαιδευτικού δράματος, θεατρικού παιχνιδιού, θεατρικών έργων κ.ά.). Στο **Μέρος Ε'** με τίτλο «**συνέργειες τεχνών**» περιελήφθησαν επτά (7) κείμενα που προτείνουν προγράμματα που συνδυάζουν διάφορες τέχνες (μουσική, εικαστικά, βίντεο κ.ά.).

Το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, ως οργανωτής της Συνδιάσκεψης 2012, καλεί όλους όσους συμμερίζονται το όραμά του να συνεχίσουν το διάλογο που άνοιξε η 7^η Διεθνής Συνδιάσκεψη. Όλοι όσοι, κατά το *Μανόλη Αναγνωστάκη*, «**δεν παραδεχόμαστε την ήττα, βλέπουμε πόσα κρυμμένα τιμαλφή πρέπει να σώσουμε, πόσες φωλιές νερού να συντηρήσουμε μέσα στις φλόγες**», ας αναζητήσουμε μαζί καινούργιους δρόμους, ας αξιοποιήσουμε την έρευνα και δοκιμασμένες καλές πρακτικές, ας συνδιαμορφώσουμε προτάσεις, ας αναπτύξουμε **...δεσμούς αλληλεγγύης**.

Ευχαριστούμε θερμά όλους τους εισηγητές και εμπνευστές για την πολύτιμη προσφορά τους, καθώς επίσης και τους μεταφραστές και εθελοντές, χωρίς τη βοήθεια των οποίων δεν θα γινόταν εφικτή η Συνδιάσκεψη.

Νίκος Γκόβας, Μάρθα Κατσαρίδου, Δημήτρης Μαυρέας

Δεκέμβριος 2012